

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

AB'NİN ENGELLİLİK İLE İLGİLİ POLİTİKALARI VE MEKANİZMALARI RAPORU

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

PROJE HAKKINDA

Bu rapor “Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) II” altındaki 2016 yılı için Türkiye Eylem Planı kapsamında AB tarafından finanse edilen “AB Sivil Toplum Diyaloğu” programı kapsamında yürütölen AVRUPA ve ENGELLİLİK Projesi bünyesinde hazırlanmıştır. Türkiye ve AB arasında “Sivil Toplum Diyaloğu Hibe Programı (CSD-VI)” 4.750.000 avro bütçeye sahip, Türkiye ve AB sivil toplumları arasındaki etkileşim ve diyaloğu yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde artırmayı hedefleyen ve Türkiye’nin AB’ye üyeliğinin önemi ve faydalarına ilişkin olarak her iki toplumda farkındalık artırma girişimlerini destekleyen bir programdır.

Bu program kapsamında finanse edilen Avrupa ve Engellilik Projesi, Türkiye genel kamuoyunun ve engelli camiasının, Avrupa Birliği sürecinin engellilere yönelik olumlu etkileri konusunda farkındalığını artırmayı ve engellilerin, Türkiye’deki AB sürecini benimsemelerine destek sağlamayı amaçlamaktadır. Projenin koordinatör kuruluşu Sinop Spastik Çocuklar Derneği (<https://www.sinopscd.org.tr/>) dir. Projenin ortakları ise Romanya’dan IPP (<http://cluj.institutphoenix.ro/>) ile İtalya’dan CEIPES (<http://ceipes.org>) isimli STK’lardır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Projenin hedefleri Şunlardır:

- T¼rkiye'de engellilerin AB s¼recine olan algısının engelli hakları açısından incelenmesi,
- T¼rkiye'nin AB üyelik s¼recinin engellilerin engelli hakları üzerindeki potansiyel olumlu etkilerini g¼stermek,
- AB ve T¼rkiye'deki engelli STK'ları arasındaki iş birliğini teşvik etmek.

Proje ıktılarına Şu adresten ulaŐabilirsiniz.

<https://avrupaveengellilik.org/>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

ÖNSÖZ

Engellilik oldukça karmaşık, hızla değişen ve çok boyutlu bir kavramdır. Farklı engellilik türleri insanların yaşamlarını birçok alanda etkileyebilmektedir. Engelliliğin etkilediği başlıca alanlar şunlardır: Ulaşım araçlarının kullanımı ve hareketlilik, binalara erişim, eğitim ve öğretime katılım, işgücü piyasası, günlük yaşam, sosyal ilişkiler ve ekonomik bağımsızlık. Avrupa Birliği nüfusunun altıda birinin engelli olduğu tahmin edilmektedir. Bu kişilerin (yaklaşık 80 milyon) engel dereceleri hafif ila şiddetli arasında değişebilmektedir. Engel durumları kişilerin çevresel ve davranışsal bariyerler nedeniyle toplumda ve ekonomide tam olarak yer almasını engellemektedir. Engelliler arasında yoksulluk yaygındır ve engelli olmayanlara göre %70 fazladır. Bunun sebebi ise daha çok istihdama erişim zorluğudur.¹

Engellilik, engelli bireyin özellikle sosyal-ekonomik durumunu etkiler. Eurostat'a göre 2019'da Avrupa Birliği ülkelerindeki engellilerin %41'i yılda bir haftalık tatil yapamamaktadırlar, yine 2019 yılında AB'deki engellilerin %11,3'ünün günlük et, balık veya vejetaryen eşdeğeri ile beslenemediği tespit edilmiştir. Avrupa Birliği ülkelerinde engellilerin %40,9'u beklenmedik finansal giderlerini karşılayamamaktadırlar. Engellilik, insanlar için barınma sorunlarına da neden olmaktadır.

¹ European Disability Strategy 2010-2020: A Renewed Commitment to a Barrier-Free Europe

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Bu rapor, AB'nin engellilik konusundaki politika ve mekanizmaları hakkında bilgi sunmayı amaçlamaktadır. Avrupa Birliği çok yönlü bir birliktir ve birlik bu politika ve mekanizmalarla üye ve aday ülkelerdeki engellilerin yaşamlarını olumlu yönde etkilemeyi amaçlar. Ayrıca Avrupa Birliği dışındaki ülkeleri de bu alanda politika geliştirmeye teşvik eder. Avrupa Birliği'nin engellilik politikaları oluşturulurken Birleşmiş Milletlerin bu alandaki kararları göz önünde bulundurulur.

AB'ye üye ülkelerin entegrasyonu tüm alanlarda her geçen gün daha da derinleşmektedir. Engellilik politikası da entegrasyonun arttığı politikalarından biridir ve AB, engellilerin yaşamlarını kolaylaştırmak için üye devletler arasındaki iş birliğini artırmayı amaçlamaktadır. Bu rapor, AB'nin engellilere yönelik politikalarına odaklanmıştır. Engellilik yatay bir konudur ve başta istihdam, sağlık, eğitim olmak üzere birçok alanla kesiştiği için engelli politikası bu alanlarla birlikte koordine edilmelidir. Bu raporda daha çok Avrupa Birliği kurumlarının engellilikle ilgili politikalarına (anlaşmalar, sözleşmeler, konsey kararları, eylem planları, stratejiler) odaklanılmıştır. Üye ülkelerin kendi iç politikaları hakkında bilgi verilmemiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Rapor temel olarak Avrupa Birliği'nde, engelli hakları ile ilgili süreci, bu süreçte dayanak teşkil eden temel değerleri, kurulan mekanizmaları aktarmaktadır. Rapor, Avrupa Birliği'nin her geçen gün ilerleyen entegrasyon sürecinin, Avrupa'daki engellilere sağladığı ve sağlayacağı katkıları anlatmaktadır. Rapordan beklenen fayda, Avrupa Birliği aday ülkesi olan Türkiye'deki engelliler ve engelli sivil toplum kuruluşlarının, Avrupa Birliği sürecinin engellilere katkısını daha iyi anlamalarını, AB sürecindeki mekanizmalardan faydalanmak üzere daha etkin olabilmelerini sağlamasıdır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

İÇİNDEKİLER

- 1.GENEL OLARAK AVRUPA BİRLİĞİ.....1
- 2.ENGELLİLİK ALANINA İLİŞKİN OLARAK AB MEVZUATI TARİHİ.....4
- 2.1.ROMA ANTLAŞMASI.....4
- 2.2.AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ.....5
- 2.3.ENGELLİLERİN MESLEKİ REHABİLİTASYONU İÇİN TOPLULUK EYLEM PROGRAMINIBELİRLEYEN 27 HAZİRAN 1974 TARİHLİ KONSEY KARARI.....5
- 2.4.ENGELLİLERİN SOSYAL ENTEGRASYONUNA İLİŞKİN 21 ARALIK 1981 TARİHLİ KONSEY BÜNYESİNDE TOPLANAN AVRUPA TOPLULUKLARI ÜYE DEVLETLERİ HÜKÜMETLERİNİN TEMSİLCİLERİ TARAFINDAN İMZALANAN KONSEY KARARI.....7
- 2.5. 24 TEMMUZ 1986 TARİHLİ AVRUPA TOPLULUĞUNDA ENGELLİLERİN İSTİHDAMINA İLİŞKİN TAVSİYE KARARI.....9
- 2.6.AVRUPA SOSYAL ŞARTI.....12
- 2.7.MAASTRICHT ANTLAŞMASI.....14
- 2.8.AVRUPA BİRLİĞİ ANTLAŐMASINI, AVRUPA TOPLULUKLARINI KURAN ANTLAŐMALARINI VE İLGİLİ BAZI KANUNLARI DEĐİŐTİREN AMSTERDAM ANTLAŞMASI.....15
- 2.9.AVRUPA BİRLİĞİ TEMEL HAKLAR ŞARTI.....16
- 2.10.ENGELLİLER İÇİN EŞİT FIRSATLAR: AVRUPA EYLEM PLANI (2004-2010) 17
- 2.11.LİZBON ANTLAŞMASI.....18
- 2.12.BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ENGELLİ HAKLARI SÖZLEŞMESİ.....18
- 2.13.AVRUPA ENGELLİLİK STRATEJİSİ (2010-2020) 20

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

- 2.14.AVRUPA PARLEMONTOSU VE KONSEYİNİN KAMU SEKTÖRÜ KURUMLARININ WEB SİTELERİNİN VE MOBİL UYGULAMALARININ ERİŞİLEBİLİRLİĞİNE İLİŞKİN 26 EKİM 2016 TARİHLİ VE 2016/2012 SAYILI DİREKTİFİ.....24
- 2.15.AVRUPA ERİŞİLEBİLİRLİK KANUNU (2019) 25
- 2.16. 20 İLKEYLE AVRUPA SOSYAL HAKLAR SÜTUNU.....26
- 2.17. 2021-2030 ENGELLİ HAKLARI STRATEJİ BELGESİ.....27
- 3.AVRUPA BİRLİĞİ'NİN ENGELLİLİKLE İLGİLİ BAŞLICA GİRİŞİMLERİ.....33
- 3.1.ENGELLİLİK PLATFORMU.....33
- 3.2.ERİŞİLEBİLİR AB (ACCESIBLE EU) 34
- 3.3.AB ENGELLİLİK KARTI.....35
- 3.4.AB PARK KARTI.....37
- 3.5.AB'NİN FONLAMA MEKANİZMALARI.....37
- 3.6.AVRUPA ENGELLİLER GÜNÜ.....38
- 3.7.AVRUPA ENGELLİLER YILI.....39
- 3.8.ERİŞİLEBİLİR ŞEHİR ÖDÜLÜ (ACCESS CITY ÖDÜLÜ) 39
- 3.9.SİVİL TOPLUM MEKANİZMALARININ DESTEKLENMESİ.....40
- 4.SONUÇ.....45

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

GENEL OLARAK AVRUPA BİRLİĞİ

Avrupa Birliği, 27 AB ülkesinin üye olduğu başkaca benzeri olmayan bir ekonomik ve siyasi birliktir. AB'nin kuruluşu, İkinci Dünya Savaşı sonrasına dayanır. AB'nin kuruluşunun temel fikri daha yakın ilişki içinde olan ülkelerin ekonomik olarak daha bağımlı olacağı ve bu sebeple birbirleriyle çatışmadan (savaştan) kaçınma ihtimallerinin daha yüksek olacağı fikridir. Bu yüzden AB daha çok ekonomik iş birliğine odaklanmış bir birlik olarak kurulmuştur.

“Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET)” 1958 yılında altı ülke arasında kurulmuştur. Bu ülkeler şunlardır: Belçika, Almanya, Fransa, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda. O tarihten itibaren 22 yeni üye daha katılmıştır. Birleşik Krallık (İngiltere) ise 31 Ocak 2020'de Avrupa Birliği'nden ayrılmıştır.

AB, daha çok ekonomik konulara odaklanarak kurulmuş bir birliktir ancak daha sonra insan hakları, çevre, sağlık, dış ilişkiler, güvenlik, adalet ve göç gibi politika alanlarını kapsayan bir organizasyona dönüşmüştür. Birliğin adı bu değişikliği yansıtacak şekilde, 1993 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu'ndan (AET), Avrupa Birliği'ne (AB) dönüştürülmüştür.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

AB kendi kuruluş değerlerini oluşturmuştur. AB'nin temel değerlerinin amacı; sosyal içirme, hoşgörü, adalet, dayanışma ve ayrımcılık yapmamanın hüküm sürdüğü bir toplum oluşturmaktır. Bunlar AB ülkeleri için ortak değerlerdir. Bu değerler, Avrupa yaşam tarzımızın ayrılmaz bir parçasıdır. AB'nin temel değerleri şunlardır:

- **İnsan onuru**

İnsan onuru dokunulmazdır. İnsan onuruna saygı duyulmalı ve korunmalıdır. İnsan onuru temel hakların gerçek temelini oluşturur.

- **Demokrasi**

AB'nin işleyişi temsili demokrasiye dayanmaktadır. Avrupa vatandaşı olmak siyasi haklardan yararlanmak anlamına gelir. Her yetişkin AB vatandaşı aday olma ve Avrupa Parlamentosu seçimlerinde oy kullanma hakkına sahiptir. AB vatandaşları, ikamet ettikleri veya menşе ülkelerinde aday olma ve oy kullanma hakkına sahiptir.

- **Eşitlik**

Eşitlik, kanun önünde tüm vatandaşların eşit haklara sahip olması anlamına gelir. Kadın erkek eşitliği ilkesi, Avrupa politikalarının esasını oluşturur ve Avrupa entegrasyonunun temelidir ve her alanda geçerlidir. Eşit işe eşit ücret ilkesi 1957'de Roma Antlaşması'nın bir parçası haline gelmiştir. Bazı eşitsizlikler halen devam ediyor olsa da AB eşitlikle ilgili önemli mesafe kat etmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

• Hukukun Üstünlüğü

AB, Hukukun Üstünlüğü İlkesine dayanmaktadır. AB'nin yaptığı her şey, AB ülkeleri tarafından gönüllü ve demokratik olarak kabul edilen anlaşmalara dayanmaktadır. AB'de hukuk ve adalet bağımsız bir yargı tarafından desteklenir. AB ülkeleri, kararlarına herkes tarafından saygı gösterilmesi gereken nihai yargı yetkisini Avrupa Adalet Divanı'na vermiştir.

• Özgürlük

Dolaşım serbestisi, AB vatandaşlarına AB içinde serbestçe hareket etme ve ikamet etme hakkı verir. Özel hayata saygı, düşünce, dini inanç, toplanma, ifade ve bilgi özgürlüğü gibi bireysel özgürlükler AB Temel Haklar Şartı tarafından korunmaktadır.

• İnsan Hakları

İnsan hakları, AB Temel Haklar Şartı tarafından korunmaktadır. Bu haklar: cinsiyet, ırk veya etnik köken, din veya inanç, engellilik, yaş veya cinsel yönelim temelinde ayrımcılığa uğramama hakkını, kişisel verilerinizin korunması hakkını ve adalete erişim hakkını kapsamaktadır.

İnsan haklarına saygı başta olmak üzere bu değerler, engelli haklarını da içermektedir. AB'nin ilerleyen entegrasyon sürecinden engelliler olumlu yönde etkilenmiştir. AB, engellilerle ilgili bir mevzuat geliştirmiştir. AB'nin engellilerle ilgili mekanizmalarını kavramak için kronolojik olarak çıkarılan mevzuatı anlamak gereklidir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

ENGELLİLİK ALANINA İLİŞKİN OLARAK AB MEVZUATI TARİHİ

Roma Antlaşması:

Avrupa Konseyi, 1957 tarihli Roma Antlaşması (Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma) ile engelliliğe, yaşa veya cinsiyete karşı ayrımcılıkla mücadele hakkını tanımıştır. Roma Antlaşması tüm insanların eşit olduğunu, aynı haklara sahip olduğunu ve aynı zamanda eşit işe eşit ücreti hak ettiğini kabul etmektedir². Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma'nın (TFEU) 151. maddesi, AB'nin sosyal politika hedeflerini şu şekilde detaylandırmıştır:

- İstihdamın teşvik edilmesi,
- Çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi,
- Çalışanlara eşit muamele,
- Yeterli sosyal koruma,
- Sosyal diyalog,
- Yüksek ve sürdürülebilir bir istihdam düzeyi için insan kaynaklarının geliştirilmesi,
- Sosyal dışlanmayla mücadele.

Anlaşmaya göre, Avrupa Parlamentosu ve Konsey, sosyal dışlanmaya karşı mücadele gibi belirli alanlarda AB ülkelerinin eylemlerini desteklemek ve tamamlamak için teşvik edici tedbirler alma hakkına sahiptir.

---

2 EUR-Lex - Official Journal of the European Union". Eur-lex.europa.eu. 1 July 2013. Retrieved 31 July 2017.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi³

1953 yılında imzalanan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde engellilerden doğrudan bahsedilmemektedir ancak tüm bireylerin insan haklarını korumaktadır. Bu durum doğal olarak engellileri de dolaylı yoldan kapsamaktadır. Ancak, konvansiyonun kuruluşundan (1959) bu yana geçen sürede engellilerin İnsan Hakları Mahkemesi'ne ve Avrupa Komisyonu'na ilettikleri talep ve başvurular, sözleşme kapsamında engelliliğe yaklaşımı değiştirmiştir.

Sözleşmenin 14. maddesi şu şekildedir: “Ayrımcılık Yasası” Bu sözleşmede belirtilen hak ve özgürlüklerin kullanılmasında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer görüş, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensup olma, mülkiyet, doğum veya başka bir statü bazlı olarak ayrımcılık yapılamaz.

Engellilerin Mesleki Rehabilitasyonu İçin Topluluk Eylem Programını Belirleyen 27 Haziran 1974 Tarihli Konsey Kararı

27 Haziran 1974 tarihinde, engellilerin mesleki ve sosyal yeniden entegrasyonunu teşvik etmeyi amaçlayan Ortak Aktivite Programını başlatan konsey kararı kabul edilmiştir.⁴ Karara göre, engellilere yönelik olarak Avrupa Topluluğunun çabalarının genel amacı, Avrupa Topluluğu ve üye ülkelerin, bu insanların,

³ "European Convention on Human Rights" (PDF). *Echr.coe.int*. Retrieved 31 July 2017.

⁴ "Handicapped" term is not used anymore for people with disabilities so we alsodidn't used and changed it with people with disabilities.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

toplumla tam olarak bütünleşmiş, normal, bağımsız bir yaşam sürme yeteneğine sahip olmalarına yardımcı olmasını sağlamaktır. Bu genel amaç, tüm yaş grupları, her tür engelli ve tüm rehabilitasyon önlemleri için geçerlidir.

27 Haziran 1974 tarihli konyey kararı, engellilerin mesleki rehabilitasyonu için ilk Avrupa Topluluğu eylem programıdır. Bu program, ister çalışan ister serbest meslek sahibi olsun istihdam için potansiyel kapasiteye sahip korumalı işyerleri harici yerlerde çalışan tüm engellileri kapsamaktadır.⁵ Bir bütün olarak program, Avrupa Topluluğunun farklı paydaşlarının, sosyal sorumluluklarının farkına varmalarını sağlamak için tasarlanmış esnek bir çerçeve sağlamaktadır. Kamu otoriteleri, engellilerin rehabilitasyonu ve istihdamından sorumlu yapılar, iştirakler, yerel topluluklar, özellikle de engelli kişilerin bu programda sorumlulukları bulunmaktadır.

Program iki farklı ana faaliyet türüne ayrılabilir:

1.Engellilerin mesleki rehabilitasyonu için yeni yollar ve araçların geliştirilmesini ve bu konularda bilgi alışverişini teşvik etmek için seçilen rehabilitasyon ve eğitim kurumları arasında iş birliğinin artırılması ve bu alanlarda yetenekli kişilerin eğitilmesi.

---

⁵ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:31974Y0709\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:31974Y0709(01)&from=EN)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

2.Halihazırda faaliyette olan mesleki rehabilitasyon kuruluşlarının kalitesini iyileştirmeyi amaçlayan kısa vadeli pilot projeler yürütülmesi.

Engellilerin Sosyal Entegrasyonuna İlişkin 21 Aralık 1981 Tarihli Konsey Bünyesinde Toplanan Avrupa Toplulukları Üye Devletleri Hükümetlerinin Temsilcileri Tarafından İmzalanan Konsey Kararı⁶

Konsey kararı, 27 Haziran 1974 tarihinde Engellilerin Mesleki Rehabilitasyonuna Yönelik Topluluk Eylem Programına göre tasarlanmıştır. Konsey bu kararla, engellilerin ekonomik, sosyal hayat ve bu şeklide Avrupa topluluğuna, tüm yönleriyle katılma ve katkıda bulunma açılarından, diğer insanlarla aynı haklara sahip olmaları gerektiğini ve Avrupa Topluluğu ile üye devletlerin engelliler için daha iyi yaşam ve çalışma koşullarını sağlama sorumluluğu olduğunu deklare etmiştir. Konsey kararı, üye devletleri, engellilerin topluma üretken ve yaratıcı bir katkıda bulunmalarını sağlamak için ekonomik ve sosyal entegrasyonlarını teşvik etmeye davet eder. Bu kapsamda şunları önermektedir:

---

⁶<https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:41981X1231:EN:HTML>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

-Engellilerin topluma tam katılımının önündeki bariyerlerin kaldırılmasını sağlamak,

-Engelliler ile ilgili hizmetlerin ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde koordinasyonunu kolaylaştırmak ve bu konuda engelli dernekleri de dahil olmak üzere alanda faaliyet gösteren farklı kurumlar arasında iş birliğini teşvik etmek (Sivil toplum kuruluşları bu madde ile alanda önemli bir taraf olmaya başlamış ve Avrupa'da engellilerin sosyal entegrasyonunda çeşitli roller üstlenmiştir.),

-Engellilerin, onların temsilcisi olan kuruluşların ve gerektiğinde ailelerinin, kendilerini doğrudan etkileyen tedbirlerin hazırlanması ve uygulanması süreçlerine katılımını teşvik etmek. (Bu önlem, Avrupa Birliği'nin katılımcı demokrasi perspektifinin bir yansımasıdır.),

-Engellilerin mümkün olduğu kadar bağımsız bir yaşam sürebilmelerini sağlamak,

-Engellilerin barınması ve hareketliliğine ilişkin önlemler tasarlamak ve bu önlemleri uygulamak. Engellilerin kamu binalarına, ulaşıma, diğer kamu tesislerine erişimini iyileştirmek için gerekli tedbirleri almak.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

24 Temmuz 1986 tarihli Avrupa Topluluğunda Engellilerin İstihdamına İlişkin Tavsiye Kararı

Bu tavsiye kararı Avrupa Toplulukları Konseyi tarafından kabul edilmiştir.⁷24 Temmuz 1986 tarihinde oluşturulan bu karar tüm üye devletlere şunları tavsiye etmektedir:

-İş başlama eğitimi ve istihdamın yanı sıra rehabilitasyon ve yeniden yerleşim dahil olmak üzere, istihdam ve mesleki eğitim alanında engelliler için adil fırsatları teşvik etmek amacıyla tüm gerekli önlemleri almak,

-Gerektiğinde engelli örgütleri ve sanayinin (iş verenler) temsilcilerine de danışarak özürülere yardımcı olacak politikalara yoğunlaşma ve bu politikaları gerekirse gözden geçirmek.

Bu politikalara 2 yolla ulaşılabilir:

Engellilere Yönelik Negatif Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması
Amaçlı Faaliyetler:

- Tüm yasa, yönetmelik ve idari düzenlemeleri engelliler için adil fırsat ilkesine aykırı olmaması açısından gözden geçirmek.

⁷<https://www.aile.gov.tr/uploads/eyhgm/uploads/pages/1986coun cilrecommendationof24july1986-2.doc>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

- Engellilikle bağlantılı işten çıkarmaları mümkün olduğunca önlemek için uygun önlemleri almak.
- Eğitim veya istihdama erişimde eşit muamele ilkesine ilişkin istisnaları, bir için veya eğitimin bir parçasını oluşturan faaliyet ile engellilik arasındaki belirli bazı uyumsuzlukların haklı olarak gerekçelendirilen durumlarla sınırlandırmak.
- Mesleki eğitim kursları sırasında veya sonunda yapılacak herhangi bir testin tasarlanmasının engelli adaylara dezavantaj yaratmayacak şekilde olmasını sağlamak.
- Engelli kişilerin haklarına erişebilmeleri için ulusal hukuk ve uygulamalara uygun olarak gerekli yardımı alabilecekleri yetkili organlar oluşturmak ve engellilerin bu organlara erişimini sağlayıcı tedbirler almak.

Engellilere Yönelik Pozitif Ayrımcılık İçeren Faaliyetler:

- ye devletlerin, sektörlerin ve işletmelerin yapılarındaki farklılıkları göz önünde bulundurarak, engelli örgütleri ve sanayi temsilcilerine de danışarak uygun olan işletmelerde veya kurumlarda (kamu veya özel sektör) engellilerin istihdamı için gerçekçi asgari yüzde hedeflerinin belirlenmesi.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

- Üye Devletlerin engellilerin istihdamı konusunda bir rehber hazırlamasını sağlamak. Bu rehberde, üye devletin şimdiki kadarki uygulamaları ile tavsiye kararının hükümleri dikkate alınacaktır.
- Kamu ve özel sektörü, engellilerin istihdamı için, üye devletin şimdiki kadarki uygulamaları ile tavsiye kararının hükümlerini dikkate alarak tüm tedbirleri almaya teşvik etmek.
- Bu politikaları oluşturmak, yıllık düzeyde takip etmek ve yaygınlaştırılmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak.

Tavsiye kararı Avrupa komisyonunu, ayrıca şunları yapmaya davet etmektedir:

- Engellilerin rehabilitasyonu ve istihdamı konusunda ulusal makamlar arasında bilgi ve deneyim alışverişini koordine etmek. Üye Devletler tarafından bu amaçla belirlenen ajanlar da bu değişime dahil olacaktır.

- Hangi yaşta olursa olsun engellilere yardım etmek için Avrupa Sosyal Fonu'ndan katkıyı sürdürmek.

- Kabul edildiği tarihten itibaren iki yıl içinde bu tavsiye kararının uygulanma süreci hakkında Avrupa Konsey'ine rapor vermek.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Bu tavsiye kararı ile üye devletlere, somut tedbirler tavsiye edilmiştir. İstihdam, engellilere yönelik sosyal hayata dahil etme sürecinin temel aracı olduğu için, tavsiye kararı engellilerin istihdamına odaklanmıştır. Üye devletlerin yanı sıra komisyona verilmiş olan tavsiyeler, engelliler için ileride oluşturulacak farklı fonlama mekanizmalarının temelini oluşturacaktır.

Avrupa Sosyal Şartı⁸

Avrupa Sosyal Şartı, 18 Ekim 1961'de imzaya açılan ve ilk olarak 26 Şubat 1965'te yürürlüğe giren bir Avrupa Konseyi anlaşmasıdır. Avrupa Sosyal Şartı, 1996'da revize edilmiştir. 1996'da gözden geçirilmiş olan Avrupa Sosyal Şartı, 1999 yılında yürürlüğe girmiştir ve kademeli olarak, ilk oluşturulan Avrupa Sosyal Şartı'nın yerini almıştır. Avrupa Sosyal Şartı, Türkiye tarafından 06/10/2004 tarihinde imzalanmış ve 01/08/2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Avrupa Sosyal Şartı, medeni ve siyasi haklara atıfta bulunan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin muadili olarak temel sosyal ve ekonomik hakları garanti eden bir Avrupa Konseyi anlaşmasıdır. İstihdam, barınma, sağlık, eğitim, sosyal koruma ve refahla ilgili çok çeşitli alanlarda insan haklarını garanti eder. Bu nedenle Avrupa'nın sosyal anayasası olarak görülmektedir ve kıtanın insan hakları mimarisinin temel bir bileşenini temsil etmektedir.

⁸ <https://www.coe.int/en/web/european-social-charter/about-the-charter>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Avrupa Sosyal Şartını imzalayan tüm taraflar, “Engellilerin bağımsız yaşam, sosyal entegrasyon ve toplumsal hayata katılma hakları olduğunu” kabul etmiş olurlar.

Şartın 15. maddesine göre; Şartı imzalayan tüm taraflar, yaşı, engelinin niteliği ve kökeni ne olursa olsun, tüm engellilerin bağımsız yaşam, sosyal entegrasyon ve toplumsal hayata katılma haklarının etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla, aşağıdakileri taahhüt etmiş olurlar:

1-Mümkün olan her yerde genel işleyiş içerisinde veya mümkün olmadığı durumlarda kamu veya özel ihtisas kuruluşları (engellilere hizmet veren uzmanlaşmış kurumlar) aracılığıyla engellilere rehberlik, eğitim ve mesleki eğitim sağlamak için gerekli önlemleri almak.

2-İşverenleri, engellileri normal çalışma ortamında işe almaya, istihdam etmeye ve çalışma ortamını engellilerin ihtiyaçlarına uygun hale getirecek tüm önlemleri alarak istihdama erişimlerini artırmaya teşvik etmek. Bunun bir nedenle mümkün olmadığı durumlarda engelinin engel seviyesine göre korumalı işyerleri oluşturarak engellileri istihdam etmelerine yardımcı olmak. Bazı durumlarda, bu tür önlemler özel yerleştirme ve destek hizmetlerine başvurulmasını gerektirebilmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

3-Engellilerin, iletişim ve hareketliliğinin önündeki bariyerlerin üstesinden gelmelerini sağlayacak tedbirleri alarak, ulaşım, barınma, kültürel faaliyetler ve boş zaman aktivitelerine erişim sağlayan teknik yardımlar da dahil olmak üzere farklı desteklerle tam sosyal entegrasyonlarını ve toplum yaşamına katılımlarını teşvik etmek.

4-Avrupa Sosyal şartı'nın sonucu olarak, engelli bireyler düzenlenmiş sosyal yeniden yerleşim, mesleki eğitim ve rehabilitasyon hakkını kazanmışlardır. Avrupa Sosyal şartı, ayrıca engellilerin işgücü piyasasına uygun şekilde yerleştirilmesi gerektiğini ve işverenleri, engellileri istihdam etmeye teşvik etmek için bazı adımlar atılması gerektiğini de belirlemiştir.

Maastricht Antlařması⁹

Maastricht Antlaşması ile 1992'de Avrupa Topluluğu, Avrupa Birliğine dönuşmüştür. Avrupa Birliği, Avrupa'nın entegrasyonu sürecinde yeni bir aşamadır. Bu antlaşmadan sonra Avrupa Topluluğu bir birlik haline gelmiştir. Bu da Avrupa Birliği'nin, engelliler için daha etkili politikalar geliştirebilmesine olanak tanımıştır çünkü Maastricht Antlaşması, ortak Avrupa vatandaşlığı kavramının başlangıç noktası niteliğindedir.

⁹https://europa.eu/europeanunion/sites/default/files/docs/body/tr_eaty_on_european_union_en.pdf

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Avrupa Birliği Antlaşmasını, Avrupa Topluluklarını Kuran Antlaşmaları ve İlgili Bazı Kanunları Değiştiren Amsterdam Antlařması¹⁰

Üye devletlerin hükümet temsilcilerinin katılımı ile Avrupa Birliği Antlaşması'nda yapılacak değişiklikleri ortak bir mutabakatla kabul etmek üzere 29 Mart 1996 tarihinde Torino'da bir toplantı gerçekleştirildi. Amsterdam antlaşması buradaki görüşmelerin sonucu olarak 2 Ekim 1997'de imzalandı ve 1 Mayıs 1999'da yürürlüğe girdi. Maastricht Antlaşmasında, Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşmada önemli değişiklikler öngörüldü. Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşmanın 100. maddesinde Avrupa Topluluğu kurumlarının politika geliştirme ve uygulamada engelli kişilerin ihtiyaçlarını dikkate alacaklarını kabul edeceğine dair düzenleme yapıldı.

Ayrıca, Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşmanın 6. maddesinde bir değişiklik daha yapıldı. Bu değişiklik ile, antlaşmanın diğer hükümlerine hanel gelmeksizin ve Avrupa Topluluğuna verdiği yetkilerin sınırları içinde, Avrupa Konseyi, Avrupa Komisyonunun önerisi üzerine ve Avrupa Parlamentosu'na danıştıktan sonra oy birliğiyle hareket ederek, cinsiyet, ırk veya etnik köken, din veya inanç, engellilik, yaş veya cinsel yönelime dayalı ayrımcılıkla mücadele için uygun önlemleri alır. İfadesi eklendi.

¹⁰<https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:11997D/TXT&from=EN>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir.
This project is funded by the European Union.

Amsterdam Antlaşması, AB'nin engellilik konularını doğrudan ele aldığı ilk antlaşmadır. Üye devletlere ve engellilere yönelik ayrımcılıkla mücadele yükümlülüğü getirmiştir. Amsterdam Antlaşması ile birliğin, engelliler için tutarlı ve kapsayıcı politika uygulama girişimleri önemli ölçüde artmıştır.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, Avrupa Birliği vatandaşlarının (engelli vatandaşlar dahil) sahip oldukları en önemli kişisel özgürlükleri ve hakları yasal olarak bağlayıcı tek bir belgede toplamıştır. Avrupa Temel Haklar Şartı, 2000 yılında ilan edilmiş ve Aralık 2009'da Lizbon Antlaşması ile yürürlüğe girmiştir. Şartın amacı, AB sınırları içinde insan haklarını geliştirmektir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, tüm insanların eşit olduğunu deklare eder 21. madde ile engelliliğe dayalı ayrımcılığı yasalar. 26. Madde şu şekildedir “Birlik, engellilerin bağımsız yaşam, sosyal-mesleki entegrasyonlarından yararlanma ve toplumsal yaşama katılım amacıyla tasarlanmış önlemlerden yararlanma hakkını tanıır ve saygı duyar.”

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Engelliler İçin EŞit Fırsatlar: Avrupa Eylem Planı (2004-2010)¹¹

Eylem planı 2 aŐamadan oluŐmuŐtur.

İki yıllık bir dönemi (2004-05) kapsayan eylem planının ilk aŐaması, engellilerin istihdamını teşvik etmek için gerekli koŐulları oluŐturmaya ve engellilere bu bağlamda otonomi sağlamaya yöneliktir. Bu aşamanın öncelikli eylem alanları dört başlık altında toplanmaktadır:

- İstihdama erişim ve istihdama devam edebilme,
- Hayat boyu ğrenme,
- Yeni teknolojilerin potansiyelinden yararlanmak,
- Kamu binalarına erişim.

Eylem planının iki yıllık dönemi (2006-07) kapsayan ikinci aŐaması ise, aktif dahil etme ve bağımsız yaşam (engellilerin baŐkalarına bağımlı olmadan yaŐayabilmeleri), sosyal ve mesleki entegrasyonlarını ve sosyal hayata katılımlarını sağlamak hedeflerine odaklanmıştır.

Bu aŐamada da 4 öncelik alanı vardır:

- Teşvik edici (cesaret artırıcı) aktivite,
- Kaliteli destek ve bakım hizmetlerine erişimi teşvik etmek,
- Mal ve hizmetlerin herkes için eriŐilebilirliđini sağlamak,
- AB'nin analitik kapasitesini artırmak.

¹¹<https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISUM:c11414&from=EN>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Lizbon Antlaşması¹²

2001 yılı sonunda anayasaya hazırlık projesi olarak başlamış ve 2002 ve 2003 yıllarında Lizbon Anlaşması temelinde anayasa teklifi hazırlanmıştır. Ancak 2005 yılında Anayasa Antlaşması'na ilişkin iki referandumun olumsuz sonuçlanması neticesinde anayasa kabul edilmediği için Lizbon Anlaşması imzalanmış ve 1 Aralık 2009'da yürürlüğe girmiştir.

Lizbon Antlaşması, üye devletlere, engellilere yönelik politikalar da dahil olmak üzere farklı politika alanlarında birlikte çalışmalarını için araçlar ve mekanizmalar sunmuştur. Anlaşma ile Avrupa Birliğine, cinsiyet, ırk veya etnik köken, din veya inanç, engellilik, yaş veya cinsel yönelime dayalı ayrımcılıkla mücadele etme sorumluluğu verilmiştir.

Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi

Birleşmiş Milletler (BM) Engelli Hakları Sözleşmesi (UNCRPD), AB tarafından oluşturulmuş olmamakla birlikte, AB'nin politika ve stratejilerine temel teşkil eden bir belgedir. AB, birlik olarak bu sözleşmeyi imzalayan taraflardan biridir. Engellilik alanındaki AB mevzuatının hazırlanmasında bu sözleşme dikkate alınmaktadır. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'ni Avrupa Birliği'nin engellik alanındaki politikasının temel dayanağı olarak görebiliriz.

¹²<https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12007L/TXT&from=EN>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi Aralık 2006'da kabul edilmiş, Mart 2007'de imzaya açılmış ve Mayıs 2008'de yürürlüğe girmiştir. Sözleşme, sosyal gelişme boyutu olan bir insan hakları belgesi olarak tasarlanmıştır. Sözleşmenin amacı, “Engellilerin tüm insan haklarından ve temel özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını teşvik etmek, korumak ve sağlamaktır”. Engellilerin doğuştan gelen onurlarına saygıyı geliştirmektir.

Sözleşmenin 1.maddesinde engelliler “engelli olmayanlarla eşit koşullarda topluma tam ve etkin katılımlarını engelleyebilecek uzun süreli fiziksel, zihinsel, zihinsel veya duyuşsal bozuklukları olan kişiler” olarak tanımlanmaktadır.

Sözleşme, ülkelerin, engellilerin doğuştan sahip oldukları yaşamlarını başkalarıyla eşit koşullarda sürdürme haklarını güvence altına almalarını öngörmektedir (Madde 10). Sözleşme, engellilerin erişim sorununa (Madde 9) ilişkin olarak, sözleşmeye taraf ülkelerin, engellilerin erişiminin önündeki bariyerleri belirlemesini ve ortadan kaldırmasını güvence altına almaktadır. Bu sayede engellilerin çevrelerine, ulaşım araçlarına, kamu tesislerine, kamu hizmetlerine ve bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimleri sağlanmış olacaktır.

Sözleşme ayrıca, engellilerin eğitim ve öğretime eşit erişim (Madde 24), eşit koşullarda istihdam ve ayrımcılığa maruz kalmadan geçinebilme (Madde 27), siyasi ve toplumsal yaşama katılım (Madde 29), kültürel yaşama ve spora katılma (Madde 30) haklarını garantiye alır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Engelliler, bağımsız olarak yaşayabilmeli, toplumsal hayata dahil edilebilmeli (Social inclusion), nerede ve kiminle yaşayacaklarını seçebilmeli ve ev içi ve toplumsal destek hizmetlerine erişebilmelidir (Madde 19). Sözleşmeye taraf olan ülkeler, engellilerin kişisel hareketliliğini ve bağımsızlığını teşvik etmeli (Madde 20), engellilerin yeterli yaşam standardı ve sosyal korunma hakkını tanımalıdır (Madde 28).

Sözleşme ayrıca engellilere yönelik önyargılarla mücadele edilmesini ve engellilerin kapasitelerinin farkına varmalarına destek olunmasını (Madde 8) teşvik etmektedir.

Sözleşme, engellilerin haklarına ilişkin asgari standartları belirleyen yasal olarak bağlayıcı ilk uluslararası belgedir. Aynı zamanda AB'nin imzalayarak taraf olduğu ilk insan hakları sözleşmesidir.

Avrupa Engellilik Stratejisi (2010-2020)¹³

Avrupa Komisyonu tarafından 2010 yılında kabul edilen 2010-2020 Avrupa Engellilik Stratejisi, UNCRPD'yi (Birleşmiş Milletler Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme) esas almaktadır. Avrupa Birliği ve tüm Avrupa Birliği üyesi devletler, Birleşmiş Milletler Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme'yi (UNCRPD) imzalamışlardır. Avrupa Birliği, engellilikle ilgili politikalarının oluşturulmasında, Birleşmiş Milletlerin bu alandaki politikasını esas alır ve bu alanda alacağı kararlarda Birleşmiş Milletler sözleşmeleriyle uyumlu olmaya özen gösterir. Avrupa Engellilik Stratejisi, daha önce bahsettiğimiz Engellilik Eylem Planı (2004-2010) deneyiminin üzerine inşa edilmiştir.

20

¹³<https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM%3A2010%3A0636%3AFIN%3Aen%3APDF>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Bu Strateji, engellileri tüm haklarından yararlanabilecek ve topluma katılımlarını sağlayacak şekilde desteklemeyi amaçlamaktadır. Engellileri güçlendirecek süreçleri başlatmayı ve bu sayede engellilerin topluma eşit bir temelde katılmalarını amaçlamaktadır. Avrupa'nın nüfusu yaşlandıkça, bu tedbirlerin, Avrupa halkının giderek daha büyük bir bölümünün yaşam kalitesi üzerinde somut bir etkisi olacağını dikkate almak gerekir.

Bu strateji, engelleri ortadan kaldırmaya odaklanmaktadır. Avrupa Komisyonu, Avrupa Engellilik Stratejisinde 8 temel alana odaklanmıştır:

- 1.Erişilebilirlik: Engellilerin farklı mal ve hizmetlere erişebilmesini sağlamak ve bu amaca destek sağlayacak cihazların üretimini yapan sektörleri teşvik etmek,
- 2.Katılım: Engellilerin, AB vatandaşlığından kaynaklanan ve farklı yasal belgelerde, anlaşmalarda güvence altına alınan tüm hakları kullanmasını sağlamak,
- 3.Eşitlik: Engelliliğe dayalı ayrımcılıkla mücadele etmek ve fırsat eşitliğini teşvik etmek,
- 4.İstihdam: Engellilerin işgücü piyasasındaki payını artırmak,
5. Eğitim ve Öğretim: Genç engelliler için eğitimi ve hayat boyu öğrenmeyi teşvik edici faaliyetler yürütmek ve hayat kalitesini yükseltmek için toplumsal hayata tam katılım için eğitime erişiminde eşitliği sağlamak,

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir.
This project is funded by the European Union.

6.Sosyal Koruma: Engellilerin insana yakışır yaşam koşullarına ulaşmasını teşvik etmek, yoksulluk ve sosyal dışlanma riski ile mücadele etmek,

7.Sağlık: Engellilerin sağlık hizmetlerine ve sağlıkla ilgili tesislere eşit erişimini sağlamak,

8.Dış Eylem: AB genişleme ve uluslararası kalkınma programlarında, engellilerin haklarını gözetici şekilde davranmak.

Avrupa Engellilik Stratejisi, AB kurumlarının ve üye devletlerin ortak ve yenilenmiş bir taahhüdünü gerektirmektedir. AB, bu stratejideki hedeflerine ulaşmada bazı araçlar kullanacaktır. Bu araçlar şunlardır:

1.Farkındalık Yaratma: Toplumun engellilik sorunlarına ilişkin farkındalığını artırmak ve engellilerin kendi hakları ve bunları nasıl kullanacakları konusunda bilgilendirilmesini sağlamak.

2.Mali Destek: Erişilebilirlik ve ayrımcılık yapılmaması için AB finansman araçlarının optimum şekilde kullanımı ve 2013 sonrası programlarda engellilikle ilgili finansman olanaklarının görünürlüğünü artırmak,

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

3.İstatistikler, Veri Toplama ve İzleme: Engellilerin durumunu izlemek amacıyla, engellilik ile ilgili periyodik istatistiklerin toplanmasına katkıda bulunmak,

4.BM Sözleşmesinin Gerektirdiği Mekanizmalar: BM Sözleşmesinin 33. maddesi kapsamında gerekli olan yönetim çerçevesi (iki düzeyde ele alınmalıdır: AB kurumları açısından ve üye devletlerin politikalarını da dahil eden geniş bir AB çerçevesinden) hem AB kurumlarının kendi içerisinde hem de AB kurumları ile üye devletler arasında engellilerin hayatını kolaylaştırmaya yönelik koordinasyon mekanizmaları kurulmasına katkı sağlamak.

Avrupa Komisyonu personeli, 2010-2020 Avrupa Engellilik Stratejisini uygulamak için bir başlangıç planı geliştirdi. Bu planda, bir eylem planı belirlenerek yapılacak faaliyetler listelenmişti. Bu faaliyetler Stratejinin 8 amacına ve 4 aracına ulaşmak gerçekleştirilecek somut eylemleri içermektedir.

Avrupa Birliği, 2010-2021 Avrupa Engellilik Stratejisinin uygulanmasını gözden geçirmek ve gelecekte politika geliştirme ve bir kaynak olarak kullanılabilme amacıyla, 2010-2020 Avrupa Engellilik Stratejisini değerlendiren bir değerlendirme belgesi hazırladı.¹⁴ Strateji, AB'nin 2010-2020 yılları arasında engellilik politikasını belirleyen ana belgesidir, dolayısıyla bu değerlendirme, AB'nin 2020'den sonra engellilerle ilgili politika geliştirmesinde temel kaynak

¹⁴ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/1929-European-Disability-Strategy-2010-20-evaluation_en

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

niteliğindedir. Bu değerlendirme raporu, AB ve Komisyon tarafından özellikle de strateji ile ilgili üye devletlerin AB kararlarını uygulamak üzere gerçekeştirdiği faaliyetlere odaklanmaktadır. Strateji, hedeflerine ulaşmak için çeşitli politika araçlarını ve yönetişim yapılarını (girdilerini) kurmayı veya kurulu ise harekete geçirmeyi amaçlamıştır. Söz konusu değerlendirme raporuna göre; stratejide hedeflenmiş olan 101 faaliyet (hedeflenenin %67'si) uygulama dönemi boyunca tamamen uygulamaya geçirilmiştir. 40 faaliyet (toplamın %27'si) kısmen uygulanmıştır ve 9 eylem (toplamın %6'si) uygulanamamıştır. Uygulamaya geçirmede en yüksek olan alanlar katılım, eşitlik ve istihdam olmuştur. En düşük uygulama düzeyine sahip alan dış eylem alanı olmuştur.

Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin Kamu Sektörü Kurumlarının Web Sitelerinin ve Mobil Uygulamalarının Erişilebilirliğine İlişkin 26 Ekim 2016 Tarihli ve 2016/2012 Sayılı Direktifi¹⁵

Direktif, web sitelerini ve mobil uygulamaları tasarlarken, kurarken, bakımını yaparken ve güncellerken bunların özellikle engelliler olmak üzere tüm kullanıcılar için daha erişilebilir hale getirilmesi, uyulması gereken prensip ve yöntemleri tanımlamaktadır. Bu bir yönetmelik değil, direktiftir bu da şu anlama gelir: AB üyesi ülkelerde otomatik olarak yasa haline gelmemiştir, ancak üye devletler içeriğini kendi ulusal yasalarına uyarlamaları gerekmektedir.

¹⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016L2102&from=EN>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Avrupa Erişilebilirlik Kanunu (2019)¹⁶

Avrupa Erişilebilirlik Yasası, engellilerin ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetlerin daha erişilebilir olmasını sağlamak için AB'den beklenmekte olan bir yasal adımdı. Tüm paydaşlar (Birlik, engelliler, STK'lar, kamu kuruluşları vb.), Avrupa Erişilebilirlik Kanununu, Avrupa Engelliler Stratejisinin önemli bir başarısı ve Avrupa Birliği genelinde erişilebilirlik düzeyinin iyileştirilmesi için olumlu bir adım olarak değerlendirmişlerdir. Bazı paydaşlar (zellikle engelliler ve engelli STK'ları), Avrupa Erişilebilirlik özelikle evre düzenlemelerinin engellilerin ihtiyaçlarına uygun olarak adapte edilmesindeki gönüllülük esasını nedeniyle Avrupa Erişilebilirlik Kanunu'nu eleştirmektedirler. (Binalara ve diğer inşa edilmiş çevreye erişilebilirlikle ilgili hükümler, ye devletlerin gönüllü olarak benimsenmesine tabidir yani zorunlu değildir.) Eleştirenler, bu durumun, kanun'un engellilerin erişilebilirliği üzerindeki potansiyel olumlu etkisini azaltacağını düşünmektedirler.

AB, engellilere yönelik olan ürün ve hizmetlere erişilebilirlik konusundaki ye devletlerin yasaları, yönetmelikleri ve idari hükümleri arasındaki farklılıkların, ürün ve hizmetlerin serbest dolaşımına engel teşkil ettiğini ve bunun da AB pazarındaki etkin rekabeti bozduğunu düşünmektedir. AB lkelerindeki erişilebilirlik gereksinimleri farklılaşma ihtimali yüksek olsa da Avrupa Erişilebilirlik Kanunu, engelliler için en önemli olarak tanımlanan ürün ve hizmetleri kapsamaktadır.

¹⁶ file:///C:/Users/alptug.calik/Downloads/090166e5d65da8b3.pdf

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Bu ürün ve hizmetler şunlardır:

- Bilgisayarlar ve işletim sistemleri,
- ATM'ler, biletleme ve check-in makineleri,
- Akıllı telefonlar,
- Dijital televizyon hizmetleriyle ilgili TV ekipmanı,
- Telefon hizmetleri ve ilgili ekipman,
- Televizyon yayını ve ilgili tüketici ekipmanı gibi görsel-işitsel medya hizmetlerine erişim,
- Hava, otobüs, demiryolu ve su yoluyla yolcu taşımacılığı ile ilgili hizmetler,
- Banka hizmetleri,
- E-kitaplar,
- E-ticaret.

2019'da Avrupa Erişilebilirlik Kanunu'nun kabul edilmesi, erişilebilirlikle ilgili olarak bir sonraki aşamanın başlamasını sağlamıştır.

20 İlkeyle Avrupa Sosyal Haklar Sütunu

Avrupa Sosyal Haklar Sütunu'nun 20 temel prensibi, bizi adil, kapsayıcı ve fırsatlarla dolu güçlü bir sosyal Avrupa'ya yönlendiren temeldir. Avrupa Haklar Sütununun 17. ilkesi, engellilerin dahil edilmesidir. Bu ilkeye göre “Engelliler, onurlu bir şekilde yaşamalarını sağlayan gelir desteğine, iş piyasasına ve topluma katılmalarını sağlayan hizmetlere ve ihtiyaçlarına uygun bir çalışma ortamına sahip olma hakkına sahiptirler.”

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

2021-2030 Engelli Hakları Strateji Belgesi ¹⁷

Avrupa Komisyonu, 2021 yılı Mart ayında 2021-2030 Engelli Hakları Strateji Belgesini kabul etti. Strateji, daha önce uygulanmış olan Avrupa Engellilik Stratejisi 2010-2020'nin sonuçları göz önünde bulundurularak hazırlandı. 2010-2020 yılları arasında engelli haklarında önemli ilerlemeler kaydedilmiştir ancak engellilerin yaşamında halen önemli sıkıntılar mevcuttur. Engelliler 2020 yılında halen yüksek yoksulluk ve sosyal dışlanma riski ile karşı karşıyadırlar. 2021-2030 Engelli Hakları Strateji'nin amacı, Avrupa'daki tüm engellilerin aşağıdaki haklara sahip olmasını sağlamaktır:

- İnsan haklarından yararlanmak,
- Eşit fırsatlara, toplumsal hayata ve ekonomiye katılım için eşit erişime sahip olmak,
- Nerede, nasıl ve kiminle yaşayacaklarına karar verebilmek,
- Ne tür ihtiyaçları olursa olsun AB içinde özgürce hareket etmek,
- Ayrımcılığa maruz kalmamak.

¹⁷<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&publId=8376&furtherPubs=yes>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Bu nedenle yeni stratejide bazı öncelikler belirlenmiştir.
Örneğin;

- Erişilebilirlik: serbestçe hareket edebilmek ve ikamet edebilmek, aynı zamanda demokratik haklarını kullanabilmek,
- İnsana yakışır bir yaşam kalitesine sahip olmak ve sosyal korumaya ve işyerinde ayrımcılık yapılmaması üzerine kurulu bağımsız yaşam haklarına sahip olmak,
- Engellileri her türlü ayrımcılık ve şiddetten etkin bir şekilde korumayı, engellilerin adalet, eğitim, kültür, spor ve turizm dahil farklı alanlarda fırsatlardan eşit faydalanmasını aynı zamanda tüm sağlık hizmetlerine erişimde de eşit haklara sahip olmalarını hedefleyen eşit katılım,
- AB kurumlarının uygulamaları ile üye ülkelere örnek olması,
- Küresel olarak engellilerin haklarını savunmak,
- AB'nin bu stratejiyi başarılı bir gerçekleştirme niyeti.

Avrupa Komisyonu, Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'ni (UNCRPD); Avrupa Birliği üye devletleri ise, AB mevzuatını sahada uygulamak için ulusal stratejilerini ve eylem planlarını adapte edeceklerdir.

2021-2030 Engelli Hakları Stratejisi, Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi (UNCRPD) üzerine inşa edilmiştir. Strateji temel olarak erişilebilirliğe odaklanmaktadır. AB, Erişilebilirlik ilkesini, ulaşım ve altyapı dahil olmak üzere, bilgi ve iletişim teknolojilerine (BİT), mal ve hizmetlere, inşa edilmiş (binalar vs) ve sanal ortamlara erişim olarak görmektedir. Erişilebilirlik ilkesi, tüm hakların etkileştiricisi konumundadır ve engellilerin, engelli olmayanlarla eşit bir şekilde hayata tam katılımı için bir ön koşul niteliğindedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Bu öncelik nedeniyle, Avrupa Komisyonu 2022’de, erişilebilirlik konusundaki politikalardaki tutarlılığı artırmak ve ilgili bilgiye erişimi kolaylaştırmak için bir AccesibleEU’yu bir Avrupa kaynak merkezi olarak kuracaktır. Bu iş birliği çerçevesi (AccesibleEU), erişilebilirlik kurallarının uygulanmasından sorumlu üye devletlerdeki ulusal makamları, erişilebilirliğin tüm alanlarından uzmanlarla ve profesyonellerle bir araya getirmeyi hedeflemektedir. Bu çerçeve aynı zamanda, sektörlerin engellilikle ilgili iyi uygulamaları paylaşmasını, ulusal düzeyde ve Avrupa Birliği düzeyinde politika geliştirmeye ilham vermeyi ve ayrıca araçlar ve standartlar geliştirmeyi öngörmektedir. Avrupa Birliği, bu strateji ile hukukunun uygulanmasını kolaylaştırmaya yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Engellilerin erişilebilirliği alanında Avrupa için bir sonraki seviye tam da bu olacaktır. Avrupa Komisyonu, ayrıca 2021-2030 Engelli Hakları Stratejisi belgesinde tüm üye devletler tarafından 2023 yılı sonuna kadar tanınması öngörülen bir Avrupa Engellilik Kartı oluşturulmasını önermektedir.

Avrupa Birliği, engelliler için bağımsız yaşamı ve sosyal temelli hizmetleri güçlendirmeyi hedeflemektedir. 2024 yılına kadar, engelliler için hizmetleri iyileştirmek ve engellilerin hizmetlere erişimini Sosyal Mükemmellik Hizmetleri oluşturulmasına yönelik özel bir çerçeve sunulması öngörülmektedir. Bu merkezlerde engellilere yönelik hizmet sağlayanların yeterliliklerinin artırılması ve bu yolla işlerin çekiciliğinin yükseltilmesi bunun da hizmet sağlayıcılarının becerilerinin artırılması yoluyla yapılması düşünülmektedir. Strateji, engelliler için mesleki eğitim fırsatları geliştirerek kaliteli ve sürdürülebilir iş olanaklarına erişimi teşvik ederek engellilerin istihdamına odaklanacaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir.
This project is funded by the European Union.

Strateji, Avrupa eğitim kurumlarında Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi, (UNCRPD) madde 24'ün uygulanmasını destekleyerek, engelliler için kapsayıcı ve erişilebilir eğitime destek olmayı amaçlamaktadır. Avrupa Komisyonu, strateji belgesinde üye devletleri engelli kişilerin tüm sağlık hizmetlerine erişimini iyileştirmeyi çağırılmaktadır.

Strateji ayrıca küresel olarak engellilerin haklarına da odaklanılmaktadır. Avrupa Birliği, engellilerin insan haklarını korumaya, tüm uluslararası ilişkilerinde ve kendi dışındaki tüm dış eylem, politika planlaması, finansman programları ve faaliyetlerinde engellilerin sosyal hayata dahil edilmesine özen göstermeye devam edeceğini belirtmiştir. Özellikle çatışma ve çatışma sonrası bölgelerdeki toplumlarda veya sosyal korumanın, okula erişimin ve temel hizmetlerin genellikle eksik olduğu gelişmekte olan ülkelerde, özellikle engelli çocuklara ve gençlere dikkat edilmesine vurgu yapılmıştır.

Avrupa Komisyonu, stratejide Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'nin (UNCRPD) uygulamasını güçlendirmek ve sözleşmenin bir tarafı olarak üstlendiği taahhütleri daha etkin bir şekilde yerine getirebilmek için, Avrupa Birliği düzeyinde, koordinasyonu güçlendirmeye yatırım yapacağını vurgulamaktadır. Komisyon, kurumlar arası müzakerelerde, engellilikle ilgili konuların yeterince dikkate alınmasını sağlamak için Avrupa Parlamentosu ve konsey ile mevcut mevzuattaki boşlukları belirlemek için birlikte çalışacaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Komisyona, strateji belgesine göre, tüm AB kurum ve kuruluşlarını, ajanslarını ve delegasyonlarını, kurumlarındaki engellilik stratejilerini koordine edecek engellilik koordinatörleri belirlemeye çağıracaktır. Bu koordinatörler Avrupa Parlamentosu, Konsey, Komisyon ve EEAS arasında, engellileri temsil eden örgütlerin katılımıyla düzenli üst düzey toplantılar düzenlemek ve Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi ve Bölgeler Komitesi ile yıllık görüş alışverişi düzenlemekten sorumlu olacaktır.

Bu stratejinin ve Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'nin (UNCRPD) uygulanmasını desteklemek amacıyla Avrupa Birliği, 2021-2027 çok yıllı mali ereve programında ve Next Generation EU kapsamında ngrlen AB uygulamalarını desteklemeye devam edecektir. Next Generation EU, mevcut krizin üstesinden gelmek, modern ve daha sürdürülebilir bir Avrupa'nın temellerini atmak amacıyla oluşturulmuş bir programdır.

AB'nin sağladığı diğer fonlar da bu stratejinin hedeflerine ulaşılmasında rol oynayabilir. Erasmus + programı, engelli katılımcılar için mali desteği ve diğer sosyal dahil etme önlemlerini teşvik edecek şekilde tasarlanmıştır. Vatandaşlık, Eşitlik, Haklar ve Değerler Programı (CERV) da bu stratejinin uygulanmasına katkıda bulunacaktır. Avrupa Komisyonu, Invest EU, Horizon Europe104 gibi diğer finansal araçların ve programlarında engellileri önceleyen ve pozitif ayrımcılık yapan uygulamaları teşvik edecektir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

2021-2027 yıllı için mali çerçeve programı kapsamında ilgili tüm fonların engellilerin haklarıyla uyumlu hale getirilmesi öngörülmektedir. Komşuluk, Kalkınma ve Uluslararası İş Birliği Aracı gibi programlarda 2021-2027 sürecinde stratejinin Avrupa dışına yönelik hedeflerinin uygulanmasına katkıda bulunacaklardır. Kısa vadeli görevlere odaklanan teknik iş birliği programı olan SOCIEUX+, Teknik Yardım ve Bilgi Değişimi Aracı (TAIEX) ve TWINNING programları gibi fonlar, AB engellilik politikalarının dünya çapında uygulanmasına katkı sağlayacak diğer fonlardır.

Strateji, binaların ve iletişimin erişilebilirliği için bazı somut önlemler de içermektedir. Avrupa Komisyonu, kendi binalarının, dijital ortamlarının ve iletişimlerinin erişilebilirliğini, yayınların ulaşılabilirliğini yenilikçi projelerle artırarak sürekli olarak iyileştirmektedir. Bunu sağlamak için AB strateji belgesinde AB'ye ait mevzuatta değişiklikler yapmayı, personelini eğitmeyi ve uluslararası işaret dilinde tercüme öğrenimini desteklemeyi planlamaktadır.

Komisyona, bu strateji ile AB içindeki engellilerin yaşamlarının tüm alanlarında önemli iyileştirmeler sağlamayı amaçlamaktadır. Strateji, ayrımcılığın, eşitsizliklerin azaltılmasına ve engellilerin 2030 yılına kadar insan haklarından, temel özgürlüklerinden ve AB haklarından diğerleriyle eşit bir şekilde tam olarak yararlanmalarını desteklemeye katkıda bulunacaktır. Ayrıca engellilerin bağımsızlıklarını, sosyal katılımlarını ve insana yakışır bir şekilde yaşam haklarını en üst düzeye çıkaracaktır. Strateji, engellilere yönelik AB mekanizmaları için ana rehber niteliğindedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN ENGELLİLİKLE İLGİLİ BAŞLICA GİRİŞİMLERİ

2021-2030 Engelli Hakları Stratejisi, önümüzdeki 10 yıl boyunca engellilikle ilgili konularda AB'nin ana belgesi olacaktır. Engellilik, hayatın tüm alanlarını ilgilendiren yatay bir konu olduğu için birçok politikanın oluşturulmasında dikkate alınması gereken bir konudur. AB, engellilerin sosyal hayata dahil etme süreçlerinin daha iyi olabilmesi için bazı girişimler oluşturmayı planlamaktadır.

Engellilik Platformu

2021-2030 Engelli Hakları Stratejisinin uygulanmasına rehberlik etmek amacıyla Engellilik Platformu oluşturulmuştur. Engellilik Platformu, AB, üye devletler ulusal odak noktaları ve sivil toplum kuruluşlarından oluşacaktır. Sivil toplumun platformda yer alması, daha katılımcı politikalar oluşturulabilmesi açısından önemlidir.

Avrupa Komisyonu, tüm AB kurum ve organlarına engellilik koordinatörleri atayacaktır ve bu kişiler engellilikle ilgili olarak o kurumun yapısını ve hizmetlerini düzenlemekten sorumlu olacaktır. Bu, AB'nin engelliliği yatay bir öncelik olarak gördüğünü ve her türlü politika geliştirmede engellilik konularını dikkate alacağını göstermektedir. Komisyon, engellilik konularını tüm AB politikalarına ve büyük girişimlere bu şekilde entegre edecektir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Engellilik Platformu, üye devletlerde 2021-2030 Engelli Hakları Strateji'sinin ve üye devletlerin ulusal engellilik stratejilerinin uygulanmasını desteklemek üzere tasarlanmıştır. Tüm üye devletler, Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'ne (UNCRPD) taraftırlar ve Komisyon, üye devletleri, Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'nin ve 2021-2030 Engelli Hakları Stratejisinin ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde uygulanmasını teşvik etmek için etkin ulusal stratejiler benimsemeye çağırılmaktadır. AB'nin engellilik politikası Birleşmiş Milletler'in politikaları ile uyum içerisinde olacaktır. Aday ülke olarak Türkiye de Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'ni 2007 yılında imzalamış olup, diğer AB ülkeleri gibi sözleşmeye uygun ulusal strateji geliştirmekle yükümlüdür.

Erişilebilir AB (Accesible EU)

2022'de Avrupa Komisyonu, engellilerin erişimi ile ilgili politikadaki tutarlılığı artırmak ve bununla ilgili bilgiye erişimi kolaylaştırmak için bir Avrupa kaynak merkezi olarak “Erişilebilir AB” girişimini başlatacak. Bu iş birliği çerçevesi, erişilebilirlik kurallarının uygulanmasından ve üye devletlerdeki sorumlu ulusal makamları, erişilebilirliğin tüm alanlarından uzmanları ve profesyonellerle bir araya getirerek, sektörler arasında iyi uygulamaları paylaşacak, ulusal düzeyde ve AB düzeyinde politika geliştirmeye öncülük edecektir. Erişilebilirlik Yasası (ürünler ve hizmetler için erişilebilirlik gereksinimlerine ilişkin 17 Nisan 2019 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2019/882 sayılı Direktifi (AB)) bu mekanizmanın temel yasal dayanağı olacaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Direktif, ilk tasarımları veya sonraki uyarlamaları yoluyla engellilerin özel ihtiyaçlarına hitap eden temel ürün ve hizmetlere erişimi kolaylaştırarak engellilerin tam, etkin ve eşit katılımını teşvik etmektedir.

AB Engellilik Kartı

AB, engellilerin, üye ülkeler arasında daha kolay seyahat edebilmelerine yardımcı olmak amacıyla, bir Avrupa Engellilik Kartı oluşturmayı hedeflemektedir. Bu kartın dayanağı olan sistem, engellilik statüsünün üye ülkelerce karşılıklı olarak tanınmasını ve bu statüyle ilgili bazı faydalar için gönüllü bir sistem geliştirilmesini amaçlamaktadır. Halihazırda üye ülkeler arasında kişilerin engellilik statüsünün karşılıklı olarak tanınması söz konusu değildir ve bu durum engellinin diğer bir AB ülkesinde zorlukla karşılaşmasına ve kendi ülkesindeki haklarından yararlanamamasına yol açmaktadır çünkü engellinin sahip olduğu ulusal engelli kartı, diğer AB ülkelerince tanınmayabilmektedir. AB Engelli Kartı, engellilerin Avrupa Birliği'nde özellikle kültür, eğlence, spor ve ulaşım alanlarında farklı teşvik ve desteklere sınırlar ötesinde eşit erişimini sağlayacaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir.
This project is funded by the European Union.

AB Engellilik Kartı'nın pilot uygulaması halen devam etmektedir. AB engellilik kartı Şu anda AB Engelli Kartı sistemine katılan bazı AB Őlkeleri arasında karşılıklı olarak tanınmaktadır. Bu sistem Şu an için ũye devletlerin gŕnũllũlũđũ esasına gŕre çalışmaktadır. 2016 yılı Şubat ayında lansmanı yapılmıŐ olan pilot proje halen devam etmektedir. Pilot uygulamada baŐlangıçta yer alan Őlkeler aŐađıda listelenmiŐtir:

- Belçika
- Kıbrıs
- Estonya
- Finlandiya
- İtalya
- Malta
- Romanya
- Slovenya

2021-2030 Engelli Hakları Stratejisine gŕre Avrupa Komisyonu, 2023 yılı sonuna kadar tũm ũye devletlerde Avrupa Engellilik Kartı oluşturulmasını ŕnerecektir. Mekanizmanın kurulmasında pilot uygulamadan elde edilecek deneyimlerden faydalanılacaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

AB Park Kartı

Hareket kabiliyetinin azalmasına sebebiyet veren bir türden engeli olan kişiler (özellikle ortopedik engelliler), kendi ülkelerinde araçları için özel bir park kartına sahip olabilirler ancak bunun tüm AB ülkelerinde tanınan bir AB Engelli Park Kartı haline getirilmesi engellilerin Avrupa çapında hareket özgürlüğü açısından önemlidir. 2021-2030 Engelli Hakları Stratejisine göre Avrupa Komisyonu, 2023 yılı sonuna kadar bir Avrupa Engellilik Kartı oluşturulmasını tüm üye ülkelerden isteyecektir.

AB'nin Fonlama Mekanizmaları

AB, 7 yıllık bir bütçe sistemine sahiptir ve 2021-2027 Çok Yıllı Mali Çerçeveye göre 6 farklı başlık altında 40'tan fazla program kapsamında fonlama yapmaktadır. Bu fonların çoğunda engellilik yatay bir konu olarak belirlenmiştir. Bu fonlar, ekonomik ve sosyal uyumu güçlendirmek için AB'nin ana finansal araçlarıdır. Engelliler de dahil olmak üzere en kırılgan grupların toplumsal yaşama dahil edilmesine katkıda bulunacak şekilde tasarlanmaktadır. Örneğin AB programları kapsamındaki en büyük fon olan Erasmus+ (eğitim programı), engellileri hedefleyen projelere öncelik vermektedir. Erasmus+, engellilere fondan yararlanmada öncelik tanır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Erasmus + kılavuzu 2021-2027'ye göre ‘‘Bu ilkeleri uygulamak için, daha geniş bir kuruluş yelpazesi için finansmana daha kolay erişimi desteklemek ve tüm dezavantajlı gruplar özellikle de engelliler dahil olmak üzere daha fazla katılımcıya daha etkin şekilde ulaşmak için tüm program alanlarını kapsayan bir Kapsayıcılık ve eşitlilik Stratejisi tasarlanmıştır.’’ Bu, Erasmus+ programında engellilerle ilgili projelerin öncelikli olduğu anlamına gelmektedir. Diğer fon mekanizmaları da kendi alanlarında benzer nceliklendirmeleri yapmaktadır.

Avrupa Engelliler Günü

Avrupa Komisyonu, engellilerin yaşam koşulları, günlük yaşamda karşılaştıkları zorluklar ve yaşamlarını iyileştirecek araçlar konusunda farkındalık yaratma konusunda karardır. 2021-2030 Engelli Hakları Stratejisine göre Avrupa Komisyonu, ulusal farkındalık artırma kampanyalarını desteklemek, engelli hakları alanında bilinçlendirmeyi güçlendirmek ve engellilikle ilgili klişelerle mücadele etmek için ye devletlerle birlikte çalışacaktır. BM Uluslararası Engelliler Günü'nde kutlanan Avrupa Engelliler Günü kapsamında farklı etkinlikler düzenlemeye devam edecektir.

Avrupa Engelliler Günü Konferansı, Avrupa Engelliler Forumu ile ortaklaşa Avrupa Komisyonu tarafından engellilik konularını gündeme taşımak ve engellilerin günlük yaşamlarında karşılaştıkları zorluklar hakkında farkındalığı artırmak için yıllık olarak düzenlenen bir etkinliktir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Sonuncusu 1-2 Aralık 2020 tarihlerinde gerekleŖen konferans, COVID-19 salgını ve bunun engelliler üzerindeki etkisine iliŖkin tartiŖmalara yođunlaŖmıŖtır. Ayrıca konferansta 2010-2020 Avrupa Engellilik Stratejisi değerlendirmesinin sonuçları ortaya konmuŖtur. Konferansta 2021-2030 Engelli Hakları Stratejisi son bir değerlendirmeye tabii tutulmuŖtur.

Avrupa Engelliler Yılı

Avrupa Konseyi, 2001 yılı Aralık ayında 2003 yılını “Avrupa Engelliler Yılı” olarak ilan etti. Mart 2002'de kabul edilen Madrid Deklarasyonu, 2003 yılında Avrupa Birliği'nde ve ortak üyelerde gerekleŖtirilecek ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerdeki faaliyetlerin vizyonunu içeriyordu. Deklarasyonun temel ilkesi iki yaklaŖımı birleŖtirmektir. Bu yaklaŖımlar Ŗu Ŗekilde özetlenebilir: “ayırıcılık yapmama + olumlu adımlar = sosyal içerme”. Avrupa Engelliler yılının sloganı Ŗu olmuŖtur: “Bugün engelliler adına yapılanlar yarın herkes için önemli olacaktır.”

EriŖilebilir Ŗehir dl (Access City dl)

Access City dl, Avrupa'nın en eriŖilebilir Ŗehirleri için verilen bir ödüldür. Nüfusu 50.000'den fazla olan tüm Avrupa Birliği Ŗehirleri baŖvuru için uygundur. Bu Ŗehirlerin engelsiz yaŖama uygun olma giriŖimlerini sergilemeleri ve engelliler dahil herkesin, alıŖmak ve yaŖamak için daha iyi yerler bulabilmeleri harika bir firsattır. 2021 Access City dl'n İŖve'teki Jönköping Ŗehri kazanmıŖtır. Jönköping, engelli örgütleriyle iŖ birliği içinde Ŗehrin hem yeni hem de eski bölgelerinde sürekli iyileŖtirmeler yaparak bu ödüle hak kazanmıŖtır. 2020 yılındaki Access City dl ise Polonya'nın VarŖova kentine verilmiŖtir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Sivil Toplum Mekanizmalarının Desteklenmesi

Avrupa Birliği içindeki sivil toplum kuruluşlarının (STK'lar) önemli rollerinden biri, Avrupa Birliği vatandaşlarının (engelliler dahil) yerel, bölgesel, ulusal ve hatta uluslararası düzeyde karar alma süreçlerine katılımını kolaylaştırmaktır. Avrupa Birliği, engelli STK'larının karar alma süreçlerine katılımına açıktır. AB, Avrupa Birliği düzeyindeki bir dizi engellilikle ilgili faaliyet gösteren kuruluşa ve STK'ya (haklar, eşitlik ve vatandaşlık programı kapsamında) AB düzeyindeki süreçlere katılımlarını kolaylaştırmak için yıllık hibe yoluyla mali destek sağlamaktadır. Engelli STK'ları ise AB mevzuatı ve politikalarının geliştirilmesi amacıyla karar alma mekanizmalarında görüşlerini sunmaktadırlar. AB, engelli örgütlerinin bazı şemsiye örgütlerini desteklemektedir. Bu yapılar farklı seviyelerde aktif olarak faaliyet göstermektedirler.

Bu kuruluşlar şunlardır:

-Avrupa Engellilik Forumu

Avrupa'da 100 milyondan fazla engellinin haklarını savunan engelli sivil toplum kuruluşlarının çatı örgütüdür. Avrupa Engellilik Forumu, Avrupa'nın dört bir yanından engellileri temsil eden kuruluşları bir çatı altında toplayan bağımsız bir sivil toplum kuruluşudur. Avrupa Engellilik Forumunun ana faaliyeti, Avrupa Birliği (AB) ve ötesinde engellilerin sosyal hayata dahil edilme süreçlerini savunmaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir.
This project is funded by the European Union.

Avrupa Parlamentosu, Forum, Avrupa Komisyonu, AB Konseyi ve Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi (EESC) dahil olmak üzere birçok AB kurum ve kuruluşu ile yakın iş birliği içinde çalışarak engelli haklarını savunmak amacıyla, AB politika süreçlerini takip eder ve üyelerine kapsamlı bir rehberlik hizmeti sunar. Forum, erkek, kadın çocuk tüm engelliler için eşit fırsatlar sağlanmasını amaçlamaktadır.

- Inclusion Europe

Inclusion Europe, 1988 yılında, kısaltması ILSMH-EA olan “Uluslararası Zihinsel Engelliler Birliği – Avrupa Derneği adı ile kurulmuştur. ILSMH-EA, adını 2000 yılında Inclusion Europe olarak değiştirmiştir. Inclusion Europe, Avrupa Birliği'nin engellilik alanındaki çalışmaları için önemli bir belge olan 2010-2020'nin Avrupa Birliği Engelliler Stratejisi'nin okunması kolay bir versiyonunu geliştirmiştir. Inclusion Europe, AB tarafından desteklenmektedir. Misyonu şöyledir: “Zihinsel engelliler başta olmak üzere tüm engellilerin sosyal ve yasal haklarını korumak, toplum tarafından benimsenmesini sağlamak, sosyal hayatta karşılaştıkları ve çözümleri vakfın imkanlarını aşan zorlukların giderilmesinde kamuoyu oluşturmak üzere çalışmalar yapmak.” Zihinsel engellilerin ve ailelerinin sesini, kendi gelecekleri ile ilgili kararların alındığı yerde duyurmayı amaçlamaktadır. Inclusion Europe, kampanyalar, etkinlikler düzenlemekte, projeler yürütmekte ve yayınlara üretmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir.
This project is funded by the European Union.

-Uluslararası Spina Bifida ve Hidrosefali Federasyonu

Uluslararası Spina Bifida ve Hidrosefali Federasyonu (IF), spina bifida ve hidrosefali (SBH) hastaları ve aileleri tarafından 1979 yılında kurulmuştur. Zaman içinde, bir gönüllü örgütünden küresel kapsama alanına sahip, demokratik bir yapısı olan şeffaf ve hesap verebilir süreçleri barındıran profesyonel bir engelli örgütüne dönüşmüştür.

-Avrupa Görme Engelliler Birliği

Avrupa Görme Engelliler Birliği, 1984 yılında kurulmuş, kâr amacı gütmeyen, hükümetten bağımsız bir Avrupa kuruluşudur. Fransa Cumhuriyeti yasalarına göre Fransa'da kayıtlı olarak faaliyet göstermektedir. Avrupa Görme Engelliler Birliği, Avrupa'daki tüm görme engelliler ve kısmi görme problemi olan insanların çıkarlarını korumayı ve geliştirmeyi amaçlamaktadır. Amacı ve yetkileri, kendi tüzüğü'nün II. maddesinde açıklanmıştır. Avrupa Görme Engelliler Birliği'nin şu anda her biri bir ulusal delegasyon tarafından temsil edilen 41 üye ülkesi bulunmaktadır. Her Avrupa Görme Engelliler Birliği, üyesi kuruluş, dört yılda bir düzenlenen genel kurula katılan bir ulusal delegasyon tarafından temsil edilmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir.
This project is funded by the European Union.

-Avrupa İşitme Engelliler Birliği

Avrupa İşitme Engelliler Birliği, üyeleri ulusal işitme engelliler derneklerinden oluşan, kâr amacı gütmeyen bir Avrupa sivil toplum kuruluşudur. Avrupa düzeyinde işitme engellileri temsil eden, tek uluslar üstü kuruluş niteliğindedir ve İzlanda, Norveç, İsviçre ve İngiltere'ye ek olarak 27 AB üye devletinin tümünden dernekleri bünyesinde barındıran az sayıdaki sivil toplum kuruluşundan biridir. Türkiye'den üyesi bulunmamaktadır. Avrupa İşitme Engelliler Birliği, üyesi olan Ulusal İşitme Engelli Dernekleri ile istişare ve iş birliği halinde, yetkilileriyle AB düzeyinde diyalog kurmayı ve sürdürmeyi amaçlamaktadır. Avrupa İşitme Engelliler Birliği, Avrupa Engellilik Forumu'nun tam üyesidir ve küresel öneme sahip sorunları ele almak için Dünya Sağırılar Federasyonu'nun bölgesel iş birliği üyesidir ve ayrıca Avrupa Konseyi'nde katılımcı statüsüne sahiptir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir.
This project is funded by the European Union.

-Otizm Avrupa

Otizm-Avrupa, temel amacı otistik kişilerin ve ailelerinin haklarını geliştirmek ve yaşam kalitelerini iyileştirmelerine yardımcı olmak olan uluslararası bir kuruluştur. Otizm-Avrupa, Türkiye dahil 30'dan fazla Avrupa ülkesinden otizimli kişilerin haklarını savunan 90'a yakın ulusal ve bölgesel derneği bir araya getirmektedir. Otizm-Avrupa, Avrupa çapında tahminen 5 milyon insanı temsil eden bir şemsiye kuruluş olarak faaliyet göstermektedir. 38 Avrupa ülkesindeki ve Avrupa'nın dışından otizimli kişilerin haklarını savunan yaklaşık 90 üye derneği, bireysel üyeleri ve/veya kendini temsil edenleri bir araya getirmektedir. Otizm-Avrupa, otistik insanların haklarıyla ilgili olarak kamu bilincini artırmada ve Avrupalı karar vericileri etkilemede kilit bir rol oynamaktadır.

-Ruh Sağlığı Avrupa (Mental Health Europe)

Mental Health Europe (MHE), ruh ve akıl sağlığı bozuk olan insanların haklarını savunan bir sivil toplum kuruluşudur. MHE, akıl hastalığı olan kişilerle ilgili olarak faaliyet gösteren kuruluşlar için bir şemsiye kuruluş niteliğindedir. Akıl sağlığı kaynaklı ayrımcılığı sona erdirmek için farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır. MHE, ruh sağlığı konularına insan haklarına dayalı ve iyileşme merkezli bir yaklaşım sergiler. Türkiye'den herhangi bir üyesi yoktur. MHE, farklı iletişim araçları ile ruh sağlığı kaynaklı damgalanma ve ayrımcılık konusunda farkındalığı artırıcı faaliyetler yapar, insan hakları veya iyileşme ile uyumlu olmayan tanı modellerinin gözden geçirilmesi ve reformu için lobi faaliyetleri yürütür. Ruh sağlığı problemi yaşamış kişilerin güçlendirilmesini destekler.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

SONUÇ

AB'nin engellilikle ilgili politikası yaşayan ve gelişen bir özellik arz etmektedir ve AB düzeyinde engellilik politikalarının entegrasyonu her geçen yıl artmaktadır. AB engelli politikalarını, Birleşmiş Milletler'in engelli politikalarına uyumlu olarak yürütmektedir. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi (UNCPRD), AB politikalarının ana referans belgesidir.

AB, engellilik politikalarını uzun vadeli programlama ile yürütmeye çalışmaktadır. 10 yıllık stratejiler, bu uzun vadeli bakış açısının sonucu niteliğindedir. 2010-2020 Engellilik Stratejisi, 2020 yılında bitti, 2021-2030 Engellilik Stratejisi şu anda yürürlüktedir. AB, 2010-2020 stratejinin değerlendirilmesine önem vermektedir bu sebeple de bu strateji hakkında bir değerlendirme raporu hazırlamıştır. Bu değerlendirme raporuna göre dönem sonuna kadar başlangıçta belirlenen hedeflerin %67'sine tamamen ulaşılmış, hedeflerin %27'si ise kısmen gerçekleştirilmiştir.¹⁸ AB Engellilik Stratejisi'nin somut hedefleri vardır ve bu hedeflere ulaşılması engelliler için daha iyi bir Avrupa yaratılmasına katkı sağlayacaktır.

---

¹⁸ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT EVALUATION of the European Disability Strategy 2010-2020

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir.
This project is funded by the European Union.

AB, politikaların tasarlanması ve uygulanmasında engellilerle birlikte çalışmaya özen göstermektedir. Engellilerle birlikte çalışmanın temel yöntemi ise engellileri temsil eden sivil toplum kuruluşları ile birlikte çalışmaktır. AB kurumları, engellilik platformunda (disability platform) bu STK'larla birlikte çalışmayı öngörmektedir ve bu sayede engellilerin görüşleri AB politikalarına yansıtılabilecektir.

AB politikaları, engelliler için daha iyi bir Avrupa hedefine ulaşmada, AB üye ülkelerine rehberlik eder. Üye devletler arasında engelli politikaları konusunda artan iş birliği, Avrupa vatandaşlığına katkıda bulunacaktır.

Türkiye, AB'ye aday bir ülkedir. Türkiye ayrıca Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'ni (UNCRPD) imzalamış ve engellilik politikasını bu sözleşme doğrultusunda geliştirmeye çalışmaktadır. Türkiye'nin engelli politikaları konusunda AB kurumlarıyla iş birliğini artırması gerekmektedir. Türk ve Avrupalı sivil toplum kuruluşları arasındaki iş birliği, üye ülkeler ile Türkiye arasında bilgi ve tecrübe paylaşımının yollarından biridir. Türkiye, sivil toplum dahil her düzeyde 2021-2030 Avrupa Engelliler Stratejisini anlamalı ve politika ve mekanizmalarını bu stratejiye uyarlamaya çalışmalıdır.